

Prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet

REZIME KONFERENCIJE

Radi procjenjivanja i unapređivanja znanja o idejama u radovima Alije Izetbegovića, posebno onih koje se odnose na pojmove pravda, pravo, sloboda, vlast, država i koje egzistiraju u *našem svijetu u kojem se „drugi“ diskriminiraju i u kojem se iz dana u dan u sve većoj mjeri onemogućava zajednički život*, Univerzitet u Sarajevu i Univerzitet Yildirim Beyazit u Ankari organizovali su, na 15. godišnjicu smrti predsjednika Izetbegovića, međunarodnu konferenciju pod nazivom „Alija Izetbegović i njegovo shvatanje prava i države“. Cilj konferencije bio je pružiti multidisciplinarni pregled Izetbegovićevog shvatanja prava u filozofskoj misli, o ulozi prava u kreiranju društvenog ambijenta i uspostavljanju pravednijeg društva, „ograničavanju vlasti“ u njegovom konceptu države, te o njegovom odnosu prema državnosti Bosne i Hercegovine u historijskom kontekstu disolucije SFRJ i sticanja suverenog i nezavisnog statusa Republike Bosne i Hercegovine.

Glavne teme Konferencije razrađene su kroz uvodno izlaganje predsjednika Ustavnog suda Turske prof. dr. Zuhtua Arslana o Izetbegovićevim temeljima političko-pravne ideje i prakse i elementima njegovog moralnog i političkog principa koji je formulisao kao „biti i ostati čovjek“. Konferencija je obuhvatila dva panela: prvi o shvatanju prava u djelima i radu predsjednika Alije Izetbegovića (moderatorica prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić, dekanesa Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu), a drugi o shvatanju države u djelima i radu predsjednika Izetbegovića (moderator prof. dr. M. Fatih Usan, dekan Pravnog fakulteta Univerziteta Yildirim Beyazit u Ankari). Kao rezultat ovakvog pristupa, na Konferenciji su otvoreni novi pogledi i analize o različitim stavovima po pitanju Izetbegovićevog shvatanja prava i države. Istaknuto je njegovo prvenstveno pripadanje evropskoj kulturi i evropskoj misli, kako kad govori o pravu, tako i o pravu u islamu, te njegov doprinos „filozofiji jedinstva“ kojom je otvorio proces definisanja i tumačenja „zakona“ kao jednog od pravila društvenog poretka. U tom smislu, rezultati Konferencije ogledaju se u specifičnom prikazu Izetbegovićevih osnovnih premisa o ulozi prava u kreiranju društva, o ulozi pravnih normi u uspostavljanju pravednijeg društva, te o nastanku prava kako bi se ograničila moć i afirmisala sloboda pojedinca.

Sveukupni kontekst ove konferencije potvrđuje da je za sagledavanje shvatanja prava i države u djelima Alije Izetbegovića potrebno više od jednodnevnog skupa s obzirom na to da je riječ o kompleksnim pitanjima i njihovom razmatranju u svjetlu uloge prava i države u razvoju čovjeka i njegove zajednice. Analize panelista zasnivaju se na različitim temeljima, kao što su historijskopравни, politički, filozofski, sociološki, moralni te komparativni pristup pravu i državi. To potvrđuje da je predsjednik Izetbegović o pravu i državi, kao i o mnogim drugim pitanjima kojima se bavio, pisao i govorio sa različitih aspekata, kao državnik, građanin, pravnik, filozof, vjernik. U njegovim radovima pojmovi pravda, pravo i sloboda imaju posebno mjesto, a njihova tijesna povezanost omogućava sagledavanje Izetbegovićeve političko-pravne ideje i njene primjene u realnosti društvenih odnosa. Potrebno je naglasiti da je posebno u fokusiranju na pravo i državu, Izetbegović pažnju posvećivao prirodnim pravima kao pravima koja su imanentna čovjeku, pravičnosti i pravdi.

Eksperti koji su bili uključeni u rad Konferencije i koji dolaze iz različitih oblasti društvenog i intelektualnog djelovanja pokazali su da su shvatanja prava i države u djelima Alije Izetbegovića ustvari suočavanja sa stavovima o svijetu i pravu, suočavanja sa izazovima koje donosi razvoj ljudskog društva, države i prava, odnosno put prema istini i pravdi kao načelima u svakoj pravnoj kulturi.

Također, jedan od zaključaka Konferencije fokusira se na analizu pisanih djela Alije Izetbegovića, kao i izvora na kojima je gradio svoja razumijevanja svijeta koji ga okružuje. Iz tih analiza se konstatuje da je Izetbegović državu, kao i druga važna pitanja koja je proučavao, posmatrao kompleksno, kao filozof, državnik, pravnik, građanin ili vjernik; da je nastojao uočiti pravce harmonizacije odnosa između prava i dužnosti, pojedinca i društva, vladavine prava i vlasti/moći koja je prolaznog karaktera.

Na predstavljenim referatima učesnika Konferencije i zaključnim razmatranjima moguće je graditi dalje proučavanje shvatanja i ideja Alije Izetbegovića o pravu i državi, ograničavanju vlasti u svjetlu stvarnog realizma, ulogi pojedinca unutar određene zajednice, demokratskim političkim tokovima i moralnom političkom sistemu, te pravno-političkoj zaštiti ljudskih sloboda. Opšti je zaključak da je Izetbegović ostavio *neprocjenjivo naslijeđe ideja* koje predstavlja temelje njegove političko-pravne ideje i prakse.

Sa aspekta međunarodne saradnje Konferencija je rezultirala potpisivanjem međunarodnog sporazuma o međuuniverzitetskoj saradnji sa Univerzitetom Yildirim Beyazit u Ankari, u trajanju od pet godina. Također, potpisan je i

Ersamus+ institucijski sporazum sa ovim univerzitetom za period 2017-2021, a koji će omogućiti razmjenu studenta i osoblja između Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta Yildirim Beyazit u Ankari finansiranu iz evropskih fondova. Potpisnici sporazuma su bili rektor Univerziteta u Sarajevu prof.dr. Rifat Škrijelj i prorektor za međunarodnu saradnju Univerziteta Yildirim Beyazit prof.dr. M. Fatih Uşan.

Prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić
Saraybosna Üniversitesi Hukuk Fakültesi

KONFERANS ÖZETİ

Aliya İzetbegoviç'in, adalet, hukuk, özgürlük, iktidar, devlet üzerine eserlerinde ifade ettiği ve *"ötekinin" ayrımcılığa uğradığı ve ortak bir yaşam imkanının giderek azaldığı dünyamızda* mevcut fikirlerin değerlendirilmesi ve derinleştirilmesi amacıyla Saraybosna Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Cumhurbaşkanı İzetbegoviç'in ölümünün 15. yıldönümü münasebetiyle "Aliya İzetbegoviç'in Hukuk ve Devlet Anlayışı" konulu uluslararası konferansı düzenlemiştir. Konferansın amacı, İzetbegoviç'in felsefi düşüncesinde hukuk anlayışı, toplumsal atmosferin oluşturulmasında ve daha adaletli bir toplum temin edilmesinde hukukun rolü, onun devlet anlayışı çerçevesinde "iktidarın sınırlandırılması", Yugoslavya'nın dağılması ve Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin egemen ve bağımsız konumunu kazanması bağlamında Bosna Hersek'in devlet oluşuna bakışı konularında çok disiplinli bir kesit sunmaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı prof.dr. Zühtü Arslan'ın, İzetbegoviç'in siyasi ve hukuki fikir ve uygulamalarının temelleri ve "insan olmak ve insan kalmak" şeklinde formülize ettiği ahlaki ve siyasi prensibinin unsurları hakkındaki giriş sunumunda konferansın ana konuları ele alınmıştır. Konferans kapsamında iki panel düzenlenmiştir. Bunlardan ilki Aliya İzetbegoviç'in eserlerinde hukuk anlayışını konu almıştır (moderatör prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić, Saraybosna Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı). İkincisi ise Cumhurbaşkanı İzetbegoviç'in eserlerinde devlet anlayışını ele almıştır (moderatör prof. dr. M. Fatih Usan, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı). Böyle bir yaklaşımın sonucu olarak konferansta İzetbegoviç'in hukuk ve devlet anlayışı ile ilgili farklı bakış açıları ve incelemeler ortaya konmuştur. İzetbegoviç'in hem hukuk hem de İslam hukuku söz konusu olduğunda her şeyden önce Avrupa kültür ve düşüncesine aidiyeti vurgulanmış, toplumsal düzenin bir kuralı olarak "kanun" kavramının tanımlanması ve yorumlanması sürecini de başlatan "birlik felsefesine" yaptığı katkılar masaya yatırılmıştır. Bu anlamda, konferansın sonucu olarak İzetbegoviç'in daha adil bir toplum temin edilmesinde hukukun rolü ve gücün sınırlandırılarak, bireyin özgürlüğünün kabul görmesi amacıyla hukukun ortaya çıkışı hakkındaki temel öncüllerinin spesifik bir kesiti ortaya konmuştur.

Bu konferansın genel bağlamı itibariyle, çok kompleks meseleleri içerdiği ve tüm bunları birey ve toplumun gelişmesinde hukuk ve devletin rolü ışığında ele aldığı için Aliya İzetbegoviç'in eserlerinde hukuk ve devlet anlayışının layıkıyla değerlendirilebilmesi için bir günlük bir konferansın yeterli olmadığı görülmüştür. Katılımcıların incelemeleri tarihi ve hukuki, siyasi, felsefi, sosyolojik, etik ve karşılaştırmalı bakış açıları gibi çeşitli temellere dayanmaktadır. Bu, Cumhurbaşkanı Aliya İzetbegoviç'in üzerine düşündüğü, yazdığı ve konuştuğu her konuda olduğu gibi hukuk ve devlete de bir devlet adamı, vatandaş, hukukçu, filozof ve bir dindar olarak çeşitli açılardan yaklaşmış olduğunu göstermektedir.

Onun eserlerinde hukuk, adalet ve özgürlük kavramları ayrı bir yere sahiptir. Bunlar arasındaki yakın ilişki İzetbegoviç'in siyaset ve hukuk fikrini ve bu fikrin toplumsal ilişki gerçeklerine nasıl uygulandığını görmemizi sağlamaktadır. İzetbegoviç'in özellikle hukuk ve devlet odağında insana, hakka ve adalete içkin olan doğal haklara ayrıca önem verdiğini vurgulamak gerekir. Konferans çalışmalarına katılan, toplumsal ve entelektüel hayatın farklı alanlarından uzmanlar, Aliya İzetbegoviç'in eserlerindeki hukuk ve devlet anlayışının aslında toplum, devlet ve hukukun gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan zorluklarla yüzleşmek olduğunu, yani her hukuk kültüründe mevcut ilkeler olarak hakikat ve adalete götüren yol olduğunu göstermiştir.

Konferansın sonuçlarından biri de Aliya İzetbegoviç'in yazılı eserlerini incelemeye ve dünyayı anlama biçimini yapılandıran kaynaklara odaklanmaktadır. Bu incelemelerden anlaşılmaktadır ki, İzetbegoviç uğraştığı diğer önemli meselelerde olduğu gibi devlet mefhumuna da bir filozof, devlet adamı, hukukçu, vatandaş veya dindar olarak oldukça kompleks bir yerden yaklaşmakta, hukuk ile görev, birey ile toplum, hukukun üstünlüğü ile geçici olan iktidarın üstünlüğü arasındaki ilişkilerde denge unsurlarını ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Konferans katılımcılarının sunumları ve alınan sonuçlar temelinde Aliya İzetbegoviç'in hukuk ve devlet, gerçekçi bir bakış açısıyla iktidarın sınırlandırılması, belli bir toplum içinde bireyin rolü, demokratik siyasi gelişmeler ve etik politik sistem ve insan haklarına hukuki ve siyasi açıdan sahip çıkılması ile ilgili anlayış ve fikirlerinin daha da ileri bir düzeyde araştırılabileceği görülmüştür. Konferansın genel sonucu Aliya İzetbegoviç'in siyasi ve hukuki fikir ve uygulamalarının temelini teşkil eden *paha biçilmez bir fikri miras* bıraktığı yönündedir.

Konferansın uluslararası işbirliği bakımından etkisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ile 5 yıl geçerli bir uluslararası ve üniversiteler arası işbirliği

protokolüne imza atılmasıdır. Ayrıca, aynı üniversite ile imzalanan 2017-2021 tarihleri arasında geçerli Erasmus+ kurumsal sözleşmesi ile Saraybosna Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi arasında Avrupa fonları tarafından desteklenen öğrenci ve öğretim kadrosu değişimi imkanı sağlanmıştır. Sözleşmeye Saraybosna Üniversitesi rektörü prof.dr. Rifat Škrijelj ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi uluslararası işbirliğinden sorumlu rektör yardımcısı prof.dr. M. Fatih Uşan imza atmıştır.